

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi perintökaaren 5 luvun 2 §:n ja perintökaaren voimaanpanosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi perintökaarta ja perintökaaren voimaanpanosta annettua lakia siten, että valtiokonttorin päätösvaltaa lisätään asioissa, jotka koskevat valtiolle perintönä tulleen omaisuuden edelleen luovuttamista tai valtiolla pysyttämistä. Valtiokonttori ratkaisisi valtaosan edellä mainittua omaisuutta koskevista hakemuksista. Niissä tapauk-

sis, joissa jäämistön perunkirjoitusarvo on suuri, päätösvalta kuuluisi edelleen valtioneuvostolle.

Esitys liittyy valtion keskushallinnon rationalisointihankkeeseen.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

Valtionperintöjä koskevaa lainsäädäntöä uudistettiin vuoden 1992 alusta voimaan tulleilla perintökaaren 5 luvun ja perintökaaren voimaanpanosta annetun lain 6 §:n muutoksilla (1401 ja 1402/91). Samalla annettiin asetus valtion perintönä saaman omaisuuden luovuttamisesta (1403/91).

Uudistuksen yhteydessä annettiin uudet säännökset muun muassa eri viranomaisten toimivallasta asioissa, jotka koskevat valtiolle perintökaaren 5 luvun tai Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/91) 63 §:n nojalla tulleen omaisuuden edelleen luovuttamista tai valtiolla pysyttämistä. Näiden säännösten mukaan toimivalta kuuluu valtiokonttorille silloin, kun jäämistön perunkirjoitusarvo on alle 500 000 markkaa eikä jäämistöön sisälly kiinteää omaisuutta. Valtiovarainministeriö on toimivaltainen silloin, kun jäämistön perunkirjoitusarvo on suurempi kuin 500 000 markkaa tai kun jäämistöön kuuluu kiinteää omaisuutta. Jos jäämistön perunkirjoitusarvo on vähintään miljoona markkaa, asian ratkaiseminen kuuluu kuitenkin valtioneuvostolle.

Mainittuja säännöksiä sovelletaan, jos perittävä on kuollut 1 päivänä tammikuuta 1992 tai sen jälkeen. Jos perittävä on kuollut tätä aikaisemmin, sovelletaan aikaisempaa lakia. Sen mukaan valtiokonttori ratkaisee hakemukset, milloin jäämistön perunkirjoitusarvo on enintään 50 000 markkaa eikä siihen kuulu kiinteää omaisuutta tai asunto-osakkeita. Muulloin hakemukset ratkaisee valtioneuvosto.

Valtioneuvosto ratkaisi vuonna 1992 yhteensä 114 valtionperintöasiaa. Kaikissa tapauksissa sovellettiin säännöksiä, jotka olivat voimassa ennen vuoden 1992 alkua. Koska hakemuksen tekemiselle on säädetty perittävän kuolemasta laskettava vuoden määräaika, nykyiset toimivaltasäännökset voivat käytännössä vaikuttaa päätöksentekoon vasta vuoden 1993 alusta.

Valtiovarainministeriössä kirjattiin vuonna 1991 yhteensä 103 valtioneuvoston ratkaistavaksi menevää, valtionperintöä koskevaa asiaa. Niistä 99 oli yhden tai useita hakemuksia sisältäviä, yhtä kuolinpesää koskevia asioita. Jos näihin olisi voitu soveltaa nykyisiä säännöksiä, asia olisi tullut valtioneuvoston ratkaistavaksi vain kuudessa tapauksessa. Valtiova-

rainministeriö olisi jäämistön suuruuden vuoksi ratkaissut asian neljässä tapauksessa. Lisäksi 43 asiaa olisi tullut valtiovarainministeriön ratkaistavaksi, koska jäämistöön sisältyi kiinteistö. Muut asiat olisi voitu ratkaista valtiokonttorissa.

2. Uudistuksen tarve ja ehdotetut muutokset

Vuoden 1992 alusta voimaan tulleen uudistuksen tarkoituksena oli muun muassa vähentää valtioneuvoston yleisistunnossa käsiteltäviä valtionperintöasioita ja siirtää toimivaltaa valtiokonttorille. Tarkoitus oli, että valtiokonttori ratkaisisi noin kaksi kolmasosaa asioista. Edellä mainitut tilastoluvut osoittavat tavoitteen toteutuneen. Valtionhallinnon nykyisten rationalisointitarpeiden valossa tavoitetta ei kuitenkaan enää voida kaikilta osin pitää riittävänä.

Valtioneuvosto asetti 17 päivänä lokakuuta 1991 keskushallinnon hajautushankkeen, ja määräsi selvitysmiehen valmistelemaan toimenpide-ehdotuksia. Syyskuun lopulla 1992 jättämässään ehdotuksessa (komiteamietintö 1992:28) selvitysmies on ehdottanut muun muassa keskushallinnon voimakasta supistamista ja päätöksenteon siirtämistä ministeriöistä muualle. Yhteisöjä ja yksityisiä kansalaisia koskeva päätöksenteko tulisi siirtää pääsääntöisesti palveluja tuottavalle hallinnon tasolle ja mahdollisimman lähelle palvelujen hakijoita. Selvityksessä korostetaan erityisesti tarvetta poistaa päällekkäistehtäviä valtionhallinnosta.

Vuoden 1992 alusta voimaan tulleella uudistuksella vähennettiin valtioneuvoston päätettäväksi tulevia asioita ja samalla valtiovarainministeriön valmistelutehtäviä. Kuitenkaan sillä ei kokonaan poistettu saman valtionperintöasian valmistelua useammassa eri viranomaisessa. Huomioon ottaen keskushallinnon rationalisointihankkeen nykyiset tavoitteet uudistusta on aiheellista jatkaa siten, että entistä suurempi osa päätösvallasta siirretään valtion keskushallinnon ulkopuolelle.

Esityksessä ehdotetaan, että valtiolle tulleen omaisuuden edelleen luovuttamista tai valtiolla pysyttämistä koskevan päätöksen tekisi useimmissa tapauksissa valtiokonttori. Se olisi nykyiseen tapaan velvollinen ilmoittamaan valtiolle tulleesta omaisuudesta kaikille ministeriöille ja omaisuuden saajina kysymyksen tuleville kunnille. Jos jäämistön perunkirjoitusarvo on suu-

ri, asian ratkaisemisella saattaa kuitenkin olla yleisempää, esimerkiksi kulttuuri- tai aluepoliittista merkitystä. Sen vuoksi päätöksen tekisi näissä tapauksissa edelleen valtioneuvosto. Valtiokonttorin toimivaltaa rajoittava markkaraja vahvistettaisiin asetuksella.

Valtiovarainministeriö ei enää tekisi mainittuja päätöksiä. Tapaukset, joissa valtiovarainministeriöllä on nykyisten säännösten mukaan toimivalta, siirtyisivät valtiokonttorin ratkaistaviksi. Jos jäämistön perunkirjoitusarvo jää edellä tarkoitettua markkarajaa pienemmäksi, valtiokonttori voisi tehdä päätöksen silloinkin, kun jäämistöön kuuluu kiinteää omaisuutta. Kiinteä omaisuus ei enää nykyään niin merkittävästi poikkea muusta omaisuudesta, että sitä koskeva päätöksenteko olisi aina pysytettävä ministeriössä tai valtioneuvostossa.

3. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset

Valtioneuvoston yleisistunnossa käsiteltävien valtionperintöasioiden määrä vähentyisi. Esityksen liitteenä olevan asetusluonnoksen mukaan valtioneuvosto ratkaisisi omaisuuden edelleen luovuttamista tarkoittavat hakemukset vain silloin, kun jäämistön perunkirjoitusarvo on vähintään kolme miljoonaa markkaa. Tämä johtaisi siihen, että vuosittain vain muutama hakemus tulisi valtioneuvoston ratkaistavaksi.

Ne valtionperintöasiat, joiden ratkaiseminen kuuluu nykyisten säännösten mukaan valtiovarainministeriölle, siirtyisivät kokonaisuudessaan valtiokonttorin ratkaistaviksi. Valtiokonttorin voimavaroja ei tämän johdosta ole tarpeen lisätä.

Ehdotuksen toteuduttua valtiovarainministeriön ei enää tarvitsisi ylläpitää nykyistä valmiutta valtionperintöasioissa. Tästä koitua rationalisointihyöty vähentäisi jossakin määrin valtionhallinnon kustannuksia.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön yhteistyönä. Esitys liittyy valtion keskushallinnon rationalisointihankkeeseen. Valmistelun yhteydessä on kuultu valtiokonttoria.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Perintökaari

5 luku Valtion oikeudesta perintöön

2 §. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että päätökset valtionperintöjen edelleen luovuttamisesta tai valtiolla pysyttämisestä tekisi entistä useammissa tapauksissa valtiokonttori. Ainoastaan pykälän 4 momentissa erikseen mainittavissa poikkeustapauksissa asian ratkaisisi valtioneuvosto.

Pykälän 4 momentin mukaan valtioneuvosto ratkaisisi edellä mainitut asiat silloin, kun jäämistön perunkirjoitusarvo tai valtiolle Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/91) 63 §:n nojalla luovutetun omaisuuden arvo on asetuksella säädettyä markkamäärää suurempi. Kun markkaraja määrätään asetuksella, voidaan valtiokonttorin toimivallan rajaa joustavasti tarkistaa, jos omaisuuden arvonmuutokset esimerkiksi inflaation johdosta antavat siihen aihetta. Esityksen liitteenä olevassa asetusluonnoksessa on valtiokonttorin toimivallan rajaksi ehdotettu kolmea miljoonaa markkaa.

Voimaantulosäännös. Uusia säännöksiä sovellettaisiin myös silloin kun perittävä on kuollut ennen niiden voimaantuloa. Näin saavutetaan se etu, että vuoden 1992 alusta voimaan tulleita toimivaltasäännöksiä ei tarvitse soveltaa enää ehdotetun lain tultua voimaan. Tällä tavoin vältetään kolmen erilaisen päätöksentekojärjestelmän rinnakkainen soveltaminen, ja valtiovarainministeriö vapautuu välittömästi tekemästä valtionperintöasioita koskevia päätöksiä. Koska eräitä, vuoden 1992 alusta voimaan tulleita aineellisia muutoksia ei voida säätää taannehtiviksi, uusia säännöksiä ei kuitenkaan sovellettaisi, jos perittävä on kuollut ennen tammikuun 1 päivää 1992. Näissä tapa-

uksissa sovellettaisiin niitä säännöksiä, jotka olivat voimassa perittävän kuollessa. Viimeksi mainittujen tapausten määrä jää jo vuoden 1993 aikana hyvin vähäiseksi.

1.2. Laki perintökaaren voimaannpanosta

6 §. Pykälän 2 momentin viimeisen virkkeen mukaan valtiokonttorin on nykyisin siirrettävä valtionperintöasiat valtiovarainministeriölle kaikissa niissä tapauksissa, joita valtiokonttori ei voi itse ratkaista. Sanottua virkettä ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtiokonttorin on valtiovarainministeriölle siirrettävä ne asiat, jotka valtioneuvosto ratkaisee. Muutos on seurausta ehdotetusta perintökaaren 5 luvun 2 §:n muutoksesta, jonka mukaan toimivalta valtionperintöasioissa kuuluu yleensä valtiokonttorille.

Voimaantulosäännös. Lakia sovellettaisiin myös silloin, kun perittävä on kuollut ennen lain voimaantuloa. Jos perittävä oli kuollut ennen tammikuun 1 päivää 1992, sovellettaisiin kuitenkin perittävän kuollessa voimassa olleita säännöksiä. Siirtymäkysymysten sääntelyä on tarkemmin perusteltu perintökaaren 5 luvun 2 §:n muuttamista koskevan lakiehdotuksen yhteydessä.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian niiden tultua hyväksytyiksi ja vahvistetuiksi.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**perintökaaren 5 luvun 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 5 päivänä helmikuuta 1965 annetun perintökaaren (40/65) 5 luvun 2 §:n 1 ja 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat 5 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa (1401/91), seuraavasti:

5 luku

Valtion oikeudesta perintöön

2 §

Valtiokonttori voi päättää, jos se havaitaan olosuhteisiin katsoen kohtuulliseksi, että valtion saama omaisuus luovutetaan kokonaan tai osittain perittävän läheiselle. Omaisuus voidaan luovuttaa myös sille kunnalle, jossa perittävä oli viimeksi asunut. Kiinteä omaisuus voidaan lisäksi luovuttaa sille kunnalle, jossa omaisuus sijaitsee.

— — — — —
Jos jäämistön varojen ja velkojen erotus

(*perunkirjoitusarvo*) tai 3 momentissa tarkoitettua omaisuuden arvo on asetuksella säädettävää markkamäärää suurempi, 1, 2 ja 3 momentissa tarkoitettua päätöksen tekee valtioneuvosto.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Tätä lakia sovelletaan myös silloin, kun perittävä on kuollut ennen tämän lain voimaantuloa. Jos perittävä on kuollut ennen 1 päivää tammikuuta 1992, sovelletaan kuitenkin silloin voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki**perintökaaren voimaanpanosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan perintökaaren voimaanpanosta 5 päivänä helmikuuta 1965 annetun lain (41/65) 6 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 5 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa (1402/91), seuraavasti:

6 §

Jos perintö uuden perintökaaren 5 luvun 2 §:n mukaisesti halutaan luovutettavaksi perittävän läheiselle tai kunnalle, siitä on tehtävä hakemus valtiokonttorille vuoden kuluessa perittävän kuolemasta. Myöhemmin tehty hakemus voidaan kuitenkin ottaa huomioon, jos se saapuu valtiokonttorille ennen kuin päätös omaisuuden luovuttamisesta tai pysyttämisestä valtiolla on tehty. Valtiokonttorin on perintökaaren 5 luvun 2 §:n 4 momentissa tarkoitettui-

sa tapauksissa siirrettävä asia valtiovarainministeriölle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Tätä lakia sovelletaan myös silloin, kun perittävä on kuollut ennen tämän lain voimaantuloa. Jos perittävä on kuollut ennen 1 päivää tammikuuta 1992, sovelletaan kuitenkin silloin voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä 5 päivänä helmikuuta 1993

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Oikeusministeri *Hannele Pokka*

1.

Laki**perintökaaren 5 luvun 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 5 päivänä helmikuuta 1965 annetun perintökaaren (40/65) 5 luvun 2 §:n 1 ja 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat 5 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa (1401/91), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 luku

Valtion oikeudesta perintöön

2 §

Valtioneuvosto voi päättää, jos se havaitaan olosuhteisiin katsoen kohtuulliseksi, että valtion saama omaisuus luovutetaan kokonaan tai osittain perittävän läheiselle. Omaisuus voidaan luovuttaa myös sille kunnalle, jossa perittävä oli viimeksi asunut. Kiinteä omaisuus voidaan lisäksi luovuttaa sille kunnalle, jossa omaisuus sijaitsee.

Jos jäämistön varojen ja velkojen erotus (*perunkirjoitusarvo*) on asetuksella säädettävää markkamäärää pienempi eikä jäämistöön kuulu kiinteää omaisuutta, 1 ja 2 momentissa tarkoitettua päätöksen tekee valtiokonttori.

2 §

Valtiokonttori voi päättää, jos se havaitaan olosuhteisiin katsoen kohtuulliseksi, että valtion saama omaisuus luovutetaan kokonaan tai osittain perittävän läheiselle. Omaisuus voidaan luovuttaa myös sille kunnalle, jossa perittävä oli viimeksi asunut. Kiinteä omaisuus voidaan lisäksi luovuttaa sille kunnalle, jossa omaisuus sijaitsee.

Jos jäämistön varojen ja velkojen erotus (*perunkirjoitusarvo*) tai 3 momentissa tarkoitettua omaisuuden arvo on asetuksella säädettävää markkamäärää suurempi, 1, 2 ja 3 momentissa tarkoitettua päätöksen tekee valtioneuvosto.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .*

Tätä lakia sovelletaan myös silloin, kun perittävä on kuollut ennen tämän lain voimaantuloa. Jos perittävä on kuollut ennen 1 päivää tammi-kuuta 1992, sovelletaan kuitenkin silloin voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki

perintökaaren voimaanpanosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan perintökaaren voimaannpanosta 5 päivänä helmikuuta 1965 annetun lain (41/65) 6 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 5 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa (1402/91), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Jos perintö uuden perintökaaren 5 luvun 2 §:n mukaisesti halutaan luovutettavaksi perittävän läheiselle tai kunnalle, siitä on tehtävä hakemus valtiokonttorille vuoden kuluessa perittävän kuolemasta. Myöhemmin tehty hakemus voidaan kuitenkin ottaa huomioon, jos se saapuu valtiokonttorille ennen kuin päätös omaisuuden luovuttamisesta tai pysyttämisestä valtiolla on tehty. Valtiokonttorin on *muissa kuin* perintökaaren 5 luvun 2 §:n 4 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa siirrettävä asia valtiovarainministeriölle.

Jos perintö uuden perintökaaren 5 luvun 2 §:n mukaisesti halutaan luovutettavaksi perittävän läheiselle tai kunnalle, siitä on tehtävä hakemus valtiokonttorille vuoden kuluessa perittävän kuolemasta. Myöhemmin tehty hakemus voidaan kuitenkin ottaa huomioon, jos se saapuu valtiokonttorille ennen kuin päätös omaisuuden luovuttamisesta tai pysyttämisestä valtiolla on tehty. Valtiokonttorin on perintökaaren 5 luvun 2 §:n 4 momentissa tarkoitettuisa tapauksissa siirrettävä asia valtiovarainministeriölle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Tätä lakia sovelletaan myös silloin, kun perittävä on kuollut ennen tämän lain voimaantuloa. Jos perittävä on kuollut ennen 1 päivää tammikuuta 1992, sovelletaan kuitenkin silloin voimassa olleita säännöksiä.

Asetus

valtion perintönä saaman omaisuuden luovuttamisesta annetun asetuksen 2 ja 3 §:n muuttamisesta

Oikeusministerin esittelystä

muutetaan valtion perintönä saaman omaisuuden luovuttamisesta 5 päivänä joulukuuta 1991 annetun asetuksen (1403/91) 2 ja 3 § seuraavasti:

2 §

Jos valtiolle perintönä tulleen jäämistön perunkirjoitusarvo on suurempi kuin 3 000 000 markkaa, perintökaaren 5 luvun 2 :ssä tarkoitetun päätöksen omaisuuden luovuttamisesta tai valtiolla pysyttämisestä tekee valtiokonttorin asemesta valtioneuvosto.

ta on Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/91) 63 §:n nojalla luovuttanut valtiolle, on arvoltaan suurempi kuin 3 000 000 markkaa, 2 §:ssä tarkoitetun päätöksen omaisuuden luovuttamisesta tai valtiolla pysyttämisestä tekee valtiokonttorin asemesta valtioneuvosto.

3 §

Jos omaisuus, jonka Ahvenanmaan maakun-

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .